

6. Кримінальний процес : підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туман та ін. ; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків : Право, 2013.824 с.

7. Аналітичний звіт за результатами моніторингу судових рішень щодо застосування в Україні положень Конвенції про захист прав і основоположних свобод та практики ЄСПЛ. URL: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/390506?download=true>.

Богатирчук Олександр Миколайович,
аспірант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВOPУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ

Охорона довкілля є однією з найактуальніших функцій сучасної України. Відповідальність за вчинення кримінальних правопорушень проти довкілля визначена восьмим розділом Особливої частини Кримінального кодексу (далі – КК) України [1, с. 16]. Зазначені кримінальні правопорушення являють собою однорідну сукупність кримінально караних діянь, що посягають на навколишнє природне середовище та його компоненти, а їх характерними ознаками є однорідність і взаємообумовленість способів досягнення протиправної мети, наявності слідів екологічного спрямування та викликаних ними негативних наслідків [2, с. 8].

Результати дії та наслідки кримінальних правопорушень проти довкілля важко передбачати, тому що вони часто невидимі і виявляються тільки через певний час, проте їх кількість в Україні щороку зростає. Серед зазначених протиправних діянь значну питому вагу складають кримінальні правопорушення у сфері землекористання, охорони надр, атмосферного повітря (ст. 239, 239-1, 239-2, 240, 240-1, 241 і 254 КК України) [3].

На правоохоронні органи покладається обов'язок належного документування зазначених протиправних діянь, удосконалення методики їх розслідування, вжиття відповідних процесуальних заходів, спрямованих на виявлення та притягнення винуватих осіб до відповідальності, що часто викликає проблеми процесуального, організаційного та тактичного характеру.

В умовах оновлення законодавства й правозастосовної практики, техніко-криміналістичне забезпечення розслідування

кримінальних правопорушень проти довілля в діяльності слідчих та експертних підрозділів набуває особливого значення. Останнім часом особливе місце серед сучасних роботизованих комплексів та інноваційних технологій, які можуть ефективно використовуватися органами правопорядку у боротьбі зі злочинністю, займають безпілотні літальні апарати (далі – ПпЛА). Це, насамперед, пояснюється їхнім широким функціоналом, що дозволив в умовах реального часу об'єднати автоматичну систему пілотування з одночасним отриманням та передачею криміналістично значимої інформації за допомогою використання сучасного обладнання систем навігації, аерофото- та відеофіксації, відеомоніторингу, картографування, 3-D моделювання, аналіз шкідливих речовин в повітрі, інфрачервоного та тепловізійного обстеження місцевості, приміщень тощо [4, с. 4]. Стосується це й практичного використання БпЛА правоохоронними органами під час виконання ними завдань, пов'язаних з протидією та розслідуванням кримінальним правопорушенням проти довілля, що продиктовано легкістю управління, швидкістю фіксації інформації, а також якістю того масиву інформації, який можна зібрати за їх допомогою.

При розслідуванні кримінальних правопорушень зазначеної категорії першою й часто найнеобхіднішою слідчою (розшуковою) дією є огляд місця події, вимогою до проведення якої є фотографування всієї території, включаючи види з повітря. Для такого огляду варто застосовувати широкий спектр ПпЛА, різних за можливостями і характеристиками. Вони здатні знімати відео та зображення в реальному часі, передавати їх на віддалений сервер для зберігання та подальшого використання [5].

Окремими науковцями небезпідставно наголошується, що застосування БпЛА дає змогу окреслити межі місця події, розташування техніки, виявити негативні обставини, що свідчать, приміром, про розкрадання корупційного характеру тощо [6, с. 290]. Їх використання в процесі криміналістичного картографування не тільки підвищить точність даних, що збираються, але і стане способом поліпшення представлення цих даних більш професійним і точним чином.

На підготовчій стадії розслідування кримінальних правопорушень проти довілля, окрім питання щодо учасників огляду місця події, варто організувати підготовку технічних засобів фіксації огляду місця події. Так, відповідно до ч. 7 ст. 237 КПК України в процесі огляду слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звукові відеозаписи, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для

кримінального провадження [7]. З огляду на те, що місцем кримінального правопорушення часто є великі за обсягом ділянки, території, де зосереджена значна кількість різноманітного устаткування, механізмів, конструкцій, під час огляду місця події доцільно здійснити відеозапис, що дасть змогу зберігати значний масив інформації.

Отже, що під час розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля перед слідчим стоять різнопланові завдання залежно від ситуації й використання таких засобів техніко-криміналістичного забезпечення, як БпЛА, що дасть змогу достовірніше встановити безпосередній факт вчинення кримінального правопорушення, більш повно, оперативно та якісно зібрати інформацію в процесі проведення слідчих (розшукових) дій.

Список використаних джерел

1. Шульга А.М. Злочини проти довкілля. Питання кваліфікації: науково-практичне видання. Х. : НікаНова, 2012. 192 с.
2. Одерій О.В. Теорія і практика розслідування злочинів проти довкілля : монографія. Харків: Діса плюс, 2015. 528 с.
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25–26, ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Особливості застосування безпілотних літальних апаратів органами та підрозділами поліції: метод. рек. / А.А. Саковський, С.М. Науменко, С.І. Кравченко, І.М. Єфіменко та ін. Київ: Нац. акад. внутр. справ. 2022. 72 с.
5. Ahmed M. Al-Samman, Tawfik Al-Hadhrami, Ahmad Al Shami, Fuad Alnajjar. Research Challenges and Opportunities in Drone Forensics Models. MDPI Journal. 2021. № 10 (1519). URL: <https://doi.org/10.3390/electronics10131519>.
6. Спасенко К.О. Застосування аерофотозйомки при огляді місця події при розслідуванні порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою. Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 3. С. 290–292.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 10.09.2022 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88.